

ЦИЈЕ ПА:

За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.
За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 12 кр. на по године 6 круна.

За све остале земље годишње 20 франка у злату, на по године 10 франка у злату.

Претплата се прима само у год. и полугодишњим роковима.

Појединачни број 20 хелера.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Власник: Државна Штампарија

Изази суботом

Главни уредник: Милош Живковић

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— У уторак у 11 час. прије подне у олд. манастирској цркви био је парастос за покој душе блаженопочившег Књаза Данила, Књагиње Даринке и Књагиње Зорке. На парастосу су присуствовали Њихова Краљ Височанства Књаз Господар и Књаз Престолонашљедник, Њихова Височанства Књаз Мирко и Књагиња Вјера; министри, државни савјетници, великодостојници војног и цивилног реда, чиновништво и грађани.

Њег. Краљ Височанство Књаз Господар био је сисао у уторак изјутра са Њ. В. Књагињом Вјером са Ловћена на Цетиње, па се пред вече истог дана опет вратио са Њ. В. Књагињом Вјером у Свој летњиковицац на Ловћену.

— Њег. Височанство Књаз Мирко повратио се на Цетиње са Ловћена, гдје је два три дана проборавао код Својих узвишених родитеља.

— Чим је на Цетиње приспјела прва телеграфска вијест о болести Њ. И. В. Султана. Његово Краљевско Височанство Књаз Господар одмах се телеграфским путем распитао о стању болести. На депешу Његовог Краљ Височанства одмах је дошао телеграфски одговор од стране Њ. И. В. Султана, који благодари Господару на пажњи и интересовању о његовој болести. додајући да је стање болести са свим повољно.

— Царско-отоманско посланство на Цетињу опровргава као потпуно неистините све пренесене вијести о болести Њ. И. В. Султана, који је био само лако назебао, и сада ужива потпуно здравље, пошто су ишчезле пошљедице назеба.

— Поводом рођен дана Његовог Царско Краљев. Величанства Франца Јосифа I. данас у 10 час. прије подне било је благодарење у капели овдашњег аустро-угарског посланства. По благодарењу у просторијама посланства примао је честитања аустро-угарски министар при нашем Двору г. барон Кун од Куненфелда. У име Двора Његовог Краљ Височанства Књаза Господара честитао је маршал Двора г. Мило Церовић; у име Њег. Краљ Височанства Књаза Нашљедника ађутант г. Н. Пејановић; у име Књажевске Владе заст. министра председника и министра иностраних дјела, министар војни г. бригадир Јанко Вукотић са I секретаром министарства иностр. дјела г. А. Мартиновићем. На честитање су ишли и многи наши великодостојници. За вријеме пријема пред посланством је свирала војна музика.

У част рођен дана свога суверена г. и г-ђа барон Кун приређују вечерас у просторијама посланства вечерњу забаву за многе позване онемене госте.

— Г. Петар Максимов, царско-руски посланик, учинио је био са својом породицом у прошлу ноћјелу излет на Ловћен, откуда се истог дана у вече вратио на Цетиње.

— Г. потпуковник Потапов, царско-руски војни изасланик на Цетињу, вратио се на Цетиње из Улциња.

— Г. барон Густав Робен од Сербена, нови италијански војни аташе, допутовао је на Цетиње.

НОВИ УДАР ЗА СЛОВЕНСТВО.

Енглеско-руско зближење, које је требало да започне посјетом енглеске флоте у Кронштату, коју је сам Цар Никола одбио, изостало је сада исто тако као и састанак Цара Николе са Царем Вилемом. Искључење и обилажење Русије — пише бечка Parla mentaer — која код куће има пуне руке посла, утрло је земљиште за састанак Краља Едварда са Царем Вилемом у Фридрихсхофу. Повод за састанак дошао је с енглеске стране. Кад је енглески министар предсједник Кампбел по одобрењу свога владног усклинуо: Дума је распуштена, живјела Дума! то мијешање у унутрашње послове Русије јако је озовољило Цара Николу исто тако као и са службене пруске стране преко професора Шлимана поручена „историја руске пропасти“. Потврдило се опште мишљење, да ће се Енглеска и Њемачка споразумјети о Азији, пошто Русија није хтјела да пристаје на споразум, који јој је Енглеска нудила. Њих двије ће Азију заједнички подијелити. Њемачка добија отоманско царство, Енглеска: Мисир и Арабију. Поврх тога, с обзиром на свој посјед у Индији, Енглеска ће добити право да своју тешку руку положи на Перзију градећи у њој жељезнице. У исто вријеме Енглеска ће се побринути и за Источну Индију, пошто ће Кину приморати да гради жељезничку-пругу од Бирме до Јувана. Холандија са својих 5 милиона становника и 33 000 квадратних километара колонија биће стављена под енглески утицај, пошто ће кућу саксонско-вајмарску наслиједити кућа саксонско-кобуршка.

Из овога излази доста јасно, да су Краљ Едвард и Цар Вилем нашла и сувише много разлога за свој састанак. Енглеска је капитулирала пред Њемачком, пошто није успјела да навуц Француску на такав лед да се ова за рачун Енглеске покриве с Њемачком. Енглеска је практична. Она је брзо успјела наћи начин да се помири с Њемачком, којој не може ништа на бојном пољу да учини. Нијан је било лако наћи, јер је Краљ Едвард ујак Цара Вилема. Догодило се у великој европској политици очет нешто, што словенску Русију мора највише да заинтересује, ако јој допусте домаће бриге. Овај велики догађај ј-ш није претресен у руској штампи, и он се изгубио у маси вијести о злочинима атентатора. У вези са састанком Краља Едварда са Царем Вилемом стоји и дебата у пошљедњој сједници енглеског парламента о багдадској жељезници. Ту је дебату изазвала сама влада. Државни секретар за спољашње послове, Сер Греј, изјавио је у погледу на багдид ку жељезницу, да има довољно времена за рјешење тога питања, ако Њемачка жели, да у њему учествују и друге државе. Дакле, Њемачка треба да каже само своје жеље, и све остале силе, не прихватајући капиталисти, скочиће на ноге и споразумијенаће се с њоме о багдадској жељезници! Енглеска се више ни најмање не противи учешћу и мијешању Њемачке у грађење багдадске жељезнице. Силна и поновна Енглеска просто се до земље клања пред Њемачком откако није успјела

с Русијом, кривицом све и њене револуције, да закључи споразум. Енглески Краљ врло добро познаје најмилије савезе Њемачког Цара о великом ъемачком царству од сјеверног Мора до Суецког Канада и Перзијског Залива и смјодавању романско-словенског савеза у Европи. Енглеска је приправна да учествује у градењу багдадске жељезнице, можда ће и Француску занести да у њој учествује, а искљученој Русији неће ништа друго остати но да се помири са свршеним чином И ко је за то крив! Ко други, но несрећна и несловенска револуција у Русији, која ствара Њемачкој најпогоднију прилику, да пригњечи Аустро-Угарску и да огромни простор од Берлина преко Цариграда до Багдада и Перзијског Залива претвори у кавал за олвођење ъемачких колонијиста и ъемачких индустријских творевина. Западни и јужни Словени добиће на тај начин пошљедњи смртни удар у груди. Као каква лавина, спавде сет милијона народа, који су се код Садове и Седана спојили у велико царство, у побједничкој поворци крећуће се низ Дунав и Саву жељезничком другом преко Балкана, рушћећи све што им на пут стане, нарочито словенск елеменат.

Немају ли западни и јужни, па и сви Словени у опште пуно право да проклињу револуцију у Русији, револуцију, која је одгинула енглеско пријатељство и омогућила зближење Енглеске и Њемачке, која је до сад, кад је Русија била силна, три пут у залуд тражила пристанак Енглеске на грађење багдадске жељезнице?

Ујак долази у посјету код нећака са пристанком на грађење багдадске жељезнице од стране Њемачке, и 2. августа ове године, кад се састају Цар Вилем и Краљ Едвард почетак је преокрета у свјетској историји, који ће, благодарећи револуцију у Русији, оборити јужно и западно Словенство са његових позиција. Њемачка, која с пристанком Енглеске, 2. августа добија повластицу на грађење багдадске жељезнице, неће бити толико невјешта, да за љубав осталих сила, које ће по форми такође учествовати у томе грађењу, даде цијеломе томе послу међународно обилежје Њемачка гледа свуда најприје ъемачке интересе.

Тајна саставка Краља Едварда са Царем Вилемом већ је откривена: састала су се нова два прва господара исламског свијета. Од тога саставка долази нови смртни удар Словенству.

Багдадска жељезница и руска револуција почетак су новог периода у свјетској историји. Странице тога периода за Словенство су више црне но бијеле.

Запетост на Адрији.

Под тим насловом доноси градачка „Tagespost“ овај чланак:

Јао сваком путнику и госту, који се дадне опазити на красном острву Бриони с „Колаком“ (фотографским апаратом) у руци! Најближи ће га жандар одмах притворити. Јер далеки округ око Пула врви сав пун од жандара, који вребају на талијанске шпвијуне — и о том вребању и званичном досађивању њиховом могу се испричати многе шаљаве приче. А ни Талијани на супротној обали не спавају и њихови

погранични карабинјери — који су иначе у двоје коичина стафажа талијанских жељезничких станица — дов лоне у зноју лица свога за аустриским уходама.

Колики је број жандара, толики је скоро и број женијских официра и на сваком кораку суеријећу се у Пулу и околини. Гради се Шта се гради, не смијемо рећи, а да не издамо ратне тајне, а како се гради, о томе се уз пут речено проносе разни гласови, које нијесмо у стању контролисати.

Погледајте на талијанској обали подижу инжињери такве тврђаве и граде грозни чаво. На обадвије обале Адрије страшно је све неравно. Шта је разлог ове ратне грознице? Свакако је исправно, што Фридрих Паузен у својем „Dutsche Rundschau“ од августа ове год пише: И торијеке успоме, национални разни истинисти, демократска осјћања, све то чини, да се за Италију у једном великом европском конфлику савез с Енглеском — Француском напошљетку показује природнијим и могућнијим, него савез с Аустројом и Њемачком. Такве инлондерабиле могу у акутној кризи уступити пред најближим политичким потребама, тријно оне ипак врше јак утицај. Па и политички рачун могао би довести доистага резултата: нијесу ли у великој европској конфлтрацији ипак веће шансе Италије за добитак на страни западних сила, него на страни Њемачке и Аустроје? Какав побједнички дар може пружити тројни савез? Омигурали посјед у Африци? Тешко, док је Енглеска, као непријатељска сила, против тога Нину и Своју? Та оне су саме немо мало склоне на повратак. И против и другеј страни примамљује побједнички дар од кога сваком Талијану јаче срце заигра: Трст и Трентино. Ако се чак распадне аустро-угарске монахије повуче у политички рачун, онда ба се указао и још већи дар: Италија напшљедник куће Хабзбург у њеном положају на јадранском мору и на Балканским Полуострву — вјероватни успјех, који би нарочито онда ушао у круг актуелнога политичкога расправљања, кад би се Русија прикључила политичком систему западних сила, од којих је с једном већ скомчана савезом. Да мисли ове врсти нијесу савним ван видика талијанске политике, томе се свакако могу сматрати као знак нове породичне везе куће савојске с владаром Цне Горе — „јединим пријатељем“ Цара Александра II.

Но је ли Италија довољно јака, да овај прелаз у протавни табор без премислања извене? На ово се питање бар за најближе вријеме сигурно може одговорити. Јер од часа, кад авиична Италија разврсне с тројним савезом, она није више господар својих националних истиниста. Баш због тога она неће моћи мирно да сачека европски конфликт, већ ће од нестрпљиве иреденте бити впрзро присиљена на рат с Аустројом, кога би по свој прилици морала сама да води, јер европска дипломатија тешко да би се због оног мало Трента заплела у свјетски рат. Изазак самог рата м-ђу овим двијема јадранским државама м-рао би погледом на вјену прошлост Италије бити талијанским дипломатима сумњив. С тога се може бар засад с неком сигурношћу рећи, да Италија не мисли тако скоро да окрене тројном савезу — леђу.

Извјесно је, да је сједињење неостобљених крајева жива жеља свих талијанских радикалних странака. По обилним политичким не пада на ум, да тако вижне ствари учине зависним од успјеха једног вјенг похода. Они анаду чекају. Они очекују, да им једног дана зарио плод сам од себе у крило падне. Они утићују своје обале, јер и Аустроја утврђује своје, али они анаду, да ни жандармеријска сила ни фортификациона вјештина не може спријечити од њих очекивано испуњење једне историјске судбине у Аустроји. То спријечити би могла само душевна снага великог једног државника, а талијански су дипломати тога мишљења, да је Аустроја имала увијек превисе генерала, а премало државника.

Политичке вијести

Опет Тројни Савез. Дописним Neue Freie Presse разговарао се у Маријенбаду с једним талијанским држав-

биком о обнављању Тројнога Савеза. На основу тога разговора неки бечки листови доноси чланке, из којих може да се извади овај смисао:

Споразум Енглеске са Француском са свијем је промијенио политичку ситуацију у Европи. Док су се западне велике силе такмичиле о Сред. Море, дотле је Италија против Француске имала потпору у Енглеској, или откако се Енглеска и Француска спораумијеше, Италија остаде без заштите. Споразум Италије са Француском и Енглеском личи на погодбу века са лавом. У оваквим приликама обично плаћа најслабији — Италија! Француска се на поуздава неће одрећи Корзике и Савоје; Енглеска опет неће изаћи из Мисира, Кипра и Малте, већ ће обадније ове државе тјерати Италију да тражи општету на рачун Аустро-Угарске. Али, ту би за Италију била слаба корист, јер талијански генерали знају, да би с Аустро-Угарском у борби изнукли краћи крај. Италији не остаје ништа друго, но да буде вјерна савезу с Аустро-Угарском и Њемачком, ако у опште мисли да сачува своје границе.

На ово фино и провидно увијање бечких листова милански „Гријере де ла Сера“ одговара отприлике овако:

Ми нас врло добро разумијемо. Хоћете и по стога пут да нас увјерите, како сте нам ви једини пријатељи и како бисмо без вас пропали. Знамо и зашто тако говорите. Униријед хоћете да добијете од нас пристанак за вашу акцију на Балкану.

Устав у Перзији. Новине јављају, да је у Перзији покрет народни узео опћалне размјере, и да се Шах Мусфередин одлучио, да својим Перзијанцима даде Устав и парламентарну владавину. Покрет у Перзији обратио је на себе општу пажњу Европе. Енглеска и Њемачка највише симпатизу томе покрету, јер судећи према писању енглеске и њемачке штампе, изгледа као да ове двије европске велике силе налазе, да ће ограничењем Шахове власти у Перзији бити истиснут из Перзије руски утицај, пошто се говорило, да је Шах велики пријатељ и приврженик Русије. Добри познаваоци Перзије и Перзијанаца веле, да ће се у рачуну преварати и Енглеска и Њемачка, па донекле и Русија. Перзијанци су најдаровитији, најпросвјетљенији и за културу најспособнији муслимански народ. Пре-

порођена, модерним оружјем наоружана, уређена, жељезницама изукрштана Перзија ставиће се на чело муслиманског свијета, те ће истиснути из свога гнијезда и своје околне европске доброжелатеље. У Перзији се врши исти процес као и у Јапану прије тридест година. Тада ипак се Европа Јапанцима смијала, па је дочекала да је бију њеним оружјем. Исто може да дочека и од Перзијанаца, који су даровити и енергични као и Јапанци, и чија је земља богатија од јапанске. Перзија ће бити ренесанса за муслиманство. Турска, која је у Европи притјешњена, ваћи ће потпору у обновљеној Перзији. Јака Перзија биће господар Мале Азије и Арабије. Ова ће с једне стране ударити по прстима Нијемце, који хоће да граде багдадску жељезницу, с друге стране може врло лако да учини непријатним боравак Енглежима у Индији. Азијски се народи буде отварају очи и хоће да скину с врата европски „бијеле ђаволе“.

Словенско-латинска Лига. У Паризу је недавно основано под тим називом удружење, коме је предсједник Рус Череп Спиродовић, предсједник Словенског Друштва у Москви. Ово друштво имаће своје подружине у Букурешту, Лисабону, Риму, Женеви и Трсту. Залатак је друштву, да ради на удруживању Словенства и Романства против германског продирања на Дунав и Балкан и Јадранско Море. Друштво ће радити и на томе, да сјeverна и јужна словенска племена добију ико не сва политичку, ово бар економску самосталност. Између Словена и Латина биће постављене границе. Они ће да живе у пријатељству, да заједно тргују и раде на заједничком добру. Словенско-латинска Лига, која већ броји на хиљаде отменитих чланова Руса, Француза и Италијана, радиће само законитим и културним средствима на остварењу своје замисли. Она ће радити и на томе, да се руски државни зајмови и папири отму из руку јеврејских спекуланата, који од Русије вуку највеће новчане користи, а ипак је они највише грде. Зато ће Лига увући у своју средину све капиталисте романских и словенских народа и само њима ће обезбјеђивати давање зајмова Русији и осталим словенским државама. Главни је задатак Лиге, да се у опште као равнотежа германском продирању стави словенско-романска заједница, чији су интереси јако угро-

жени откако је Русија пострадала у Манџурији и ометена у раду од стране р-волуције.

У Риму је основан ових дана поодбор Лиге, који ће радити за цијелу Италију. Часништво талијанске подружине Словенско-Латинске Лиге представљају прве и највиђеније личности у Риму и Италији.

Књижевност, уметност и просвјета

(Стеријина прослава). У Вршцу је образован одбор, који ће прославити 50-годишњицу смрти Јована Стерије Поповића. Одбор за прославу удружује народу српскоме овај проглас:

Прије сто година родио се, а прије педесет умро је у Вршцу славом увјенчани књижевник српски Јован Стерија Поповић. Сваки свјесан народ, гредећи на путу свога културног напретка, бићежи своје станице споменицима, у које унезује највиђетија имена своје прошлости. Тако једно свијетло име у читуљи српске културе, које одиста заслужује, да му о сто годишњој обљетници сав српски народ учини помен, јесте име оца српске драме Јована Стерије Поповића. Српски народ, који је вагда умро да пијени своје велике људе учиниће и према Стерији своју дужност. Вршца, његово родно мјесто, на првом мјесту, а уз њега и све Српство спрема се, да да заслужено признање сном великану и да достојном прославом његове успомене донекле одужи дуг благодарности према свом великом сину свом.

Српска православна црква, школска општина вршачка позива те дакле, народе српски, да се окупиш око Стеријина гроба и да прослављају његову успомену доказавши своју културну свијест. Позива те, да олаш пошту једном од највећих својих pjesника и драмских писаца, чија дјела и данас још живе у књижевности и на поворници; да се поклатиш гробу једног од највиђенијих просвјетних радника, зачетника и сачивача најзнатнијих просвјетних установа српских, које и данас дају просвјети српској снаге и поседа.

„Кратак је живот ко сан, дјела су вјечита тек“ вели Стерија. Одајмо дакле вјечитим дјелима његовим, која преживјеће њега, а преживиће и нас, једнодушно признање тим, што ћемо се из свију крајева пространих Српства сакупити у једно коло око педесетгодишњег гроба pjesника, а са намјером, да то свето мјесто обиљежимо видним знаком своје љубави и захвалности, достојним спомеником, који ће потоњим покољенима казивати славу pjesникову и културну свијест народа, који га је подигао.

Прослава стогодишњице рођења и 50 годишњице смрти Јована Стерије Поповића биће у Вршцу, на Малу Госпојину 8 (21.) и 9 (22.) септембра о. г. уз судјеловање биоградског краља, српског народног позоришта и свестране српске народне позоришне дружине приказом Стеријиних дјела.

Прва представа биће уочи Мале Госпојине, а друга на сам дан прославе. Доцније ће се објавити, који ће комади бити приказани.

пова за Црну Гору а поименне свештеника за Копитеку парохiju. Пошто сам није могао попити клирике, јер се још није завлачило, замоли писмом 12. 24. септембра 1832 владика Рајачића, да би му заповио Станка Богдановића, те му писа; „Оскудна парохija Копитека у поповима принуђава ме молити у Вашег Преосвјашченства милост, да бисте благоволили показатеља овог писма, именом С. Г., поштепу у чин поповски пронавести.“ Рајачић одмах по улаку својим писмом из Котора 26. септембра и. г. упита гувернера у Задру, да ли му је допуштено да запови овога Црногорца.

Грф. Лиљенберг писмом од 1. октобра 1832, бр. 354 није само што допусти, него прихвати ову пријоду да јавеле пријатељске везе с Петром П. с Црном Гором и Црногорцима. Зато замоли владика да му поздраву Петра П. и увјери да му је много мило, што може гувернер, да му даде доказ пријатељства. У ту сврху извјести унапријед владика да прима и на даље у Шибеник црногорске кандидате за поплъње и очитова наду, да ће Црногорцима бити одана она пошта, која се пристоји пријатељском сусједству. Лиљенберг не ограничи се на ово само, него још извјести владика, да даде Црногорцима гозбу и дарове на гувернерове трошке, кад добу на ређење, и да још позве на гозбу неколико виђених чланова „так званог“ сената црногорског и самог архимандрита Петра П. Петровића. У оваквим и сличним другим приликама, кад су већ биле настале, како каже Лиљенберг у одговору, неке мирне везе с Турцима, изао је владика говорити у састанку с Петром П. и одличнијем Црногорцима, оно што прије казасмо, да га је свјетовао Лиљенберг (против крварина на црног-

Сјем тога приказаће биоградско кр. срп. позориште и апотеозу, коју је написао г. Драгутин Илић.

Послије прве представе биће вече упознавања

На Малу Госпојину прије подне освјетље се спомен-плоча на кући, у којој је рођен Јован Стерија Поповић, а послје литургије биће свечана сједница у великој дворници српске православне цркв. општине вршачке, у којој ће се говорити о раду оца српске драме. За тич бајкет. У вече представа. У суботу, 9 (22.) септембра, биће парастос, по том освјетљење обновљеног надгробног споменика на овдашњем срп. прав. гробљу. Истог дана послје поане излет, у вече гозорична представа.

Молимо све српске установе, које ће послати своје изасланике или корпоративно судјеловати, да нас најдаље до 25 августа о г. изводе извјестити о томе, да бисмо се могли постарати за славове. Потребно је да знамо број изасланика и хоће ли учествовати у банкету.

Пријаве се шаљу потписаном предсједнику.

До виђења — на прослави!

Вршца, 22. јулија 1906.

За приређивачки одбор:

Др. Марко Ранчин,
предсједник

Мита Кљичић,
тајник.

(Ристо Пејатовић) О недавно преминулом српском уметнику, Ристи Пејатовићу, један његов чешки друг пише у прашком „Српском Цвијећу“ следеће:

Ристо Пејатовић из Цљеваља, наш драги друг и пријатељ, примљен је као ђак академије уметности на сликарско одјељење г. 1901—2. При ступци сликарској није дуго издржао. Необичан дар и јак вагон приморао га је, да се посвети вијарству, и за то брзо прелази на школу славног проф. Миселбека. На овој школи не само да се за кратко вријеме истакао као један од најбољих ђака тако, да је и старије ђаке надмашивао за што је заслужио и поштовање својих другова и љубав професора, који му је и залатке давао. И ако се млад и темпераментан дар Ристин врло тешко подвргавао тешкоћама техничким, ипак је воља за рад и интерес за науком био све већи и већи. Друге године је тако напредовао, да је био један од најбољих ђака и његово име се са поштовањем спомињало. Најбоље дјело његово, које је на изложби гледаоце задивило, то је: „На умору“.

Велики успјех овога рала распламтио је још нећима његовога честољубље, и он се показује још јачи и снажнији. Голина 1904—5. је најплоднија, али, на жалост, и пошљедња. Прије но што смо се растали, те пошљедње године, морас се Ристо горко борити са тешкоћама живота. Као сиромаш ђак, без икакве помоћи, тешко се путио, зарађујући једна толико, да дневне потребе подмири. Ма да је имао толике препоруке проф. Буковна и проф. Миселбека, ипак није успио да добије и најмању стипендију. Као орао с везаним крилима, мучно се с дана на дан, те вато и мораде подлети још прије но што се могао потпуно развити. Та душевна горчина, тај бој за опстанак није остао без утицаја на његово и онако сувише осјетљив уметнички осјећај. Мара за му је дао у своје одличноме раду „Болесница“, то дјело ванредне љепоте и веш-

аустријској граници и др.) Овај одговор Лиљенбергов, датан 1. октобра, стигне му у Кастелазу тек 6. октобра у 6 часа и три четврта, како је протоколирано на спису.

Рајачић тада из Будве одговори Петру П. да ће попити онога клирика и замоли га да му удијели лични састанак у Котору.

Петар П. се извине посљедна и слабијем здрављем, да не може доћи, и то својим писмом 14 октобра исте године.

Петар П. пак, по свој прилици знајући да је можда Рајачићева у вези с намјерама гувернера Лиљенберга, очитова својим писмом, да зна да се гувернер далматински стара за Црногорце.

Ове се прилике промијенише у другој половини 1833. године. По природи теократске владе, која је онда још опстојала у Црној Гори, владар црногорски морао је постати владиком и митрополитом, јер би иначе био подређен владика у другој држави. Требао је дакле да дог чива дође што прије. И он то у истина учини; али би и пошљедњи црногорски владика, јер кад он умре народ црногорски хтјеле да га Данило Петровић наследи као владар свијетовњак. Русија то допусти и призна владару црногорском наслов књажевски. Кад су првог књаза Данила убили у Котору 1860. године, наследи га Никола I. који још влада.

Петар П. дакле пође у Русију да се завлаичи. Та се свечаност изврши 18. августа 1833. године, кад ја Петру било 20 година, 1 мјесец и 18 дана, и то великијем сјајем пред цијелијем рускијем двором. Руски цар удијели Петру П. орден у браљавицама и све оно за што га бјеше

ЛИСТАК.

ВЛАДИКА РАДЕ, ГУВЕРНЕР ЛИЛЕНБЕРГ I.
ВЛАДИКА РАЈАЧИЋ 1832—3 ГОДИНЕ.*)

(по службенијем списима).

Кад је умро Петар I., Раде синовац од брата му Тома, пође у Пећ, гдје га пећки патријарха зајаслуђери и унаприједи за архимандриту цетињскога и надјене му име Петар, други по том имену. То је pjesник „Горскога Вијенца“.

Али Петру П. требаше да се завлаичи: иначе ниједан црногорски поп или калуђер није могао да буде рођен у Црној Гори.

У ту сврху Петар се ријеша 1833. да пође у Русију; ну за то настадоше не-прилике између њега и аустријске власти.

Али да се боље разумије оно, што ћемо приповједити из 1833. године, треба да кажемо коју о тадашњијем приликама у Боки Которској.

Онда 1832—3. године бјеше аустријскијем гувернером у Далмацији Векеслав Ајтер гроф од Лиљенберга, кога су ондашњи аустријски чиновници славили као изванредно способна човјека. Он је као гувернер управљао Далмацијом од 1832. до 1840. године, кад је умро. Ова власт цивилног гувернера постојала је у Далмацији до 1. јуна 1852., кад је створена војничка и цивилна власт ђ. кр. намјесника. Први намјесник у Далмацији бјеше Мамуда.

*) Уредник дубровачког „Срца“ професор Вучетић написао је у својем листу ову занимљиву расправу, из које неке дијелове преносимо у „Гл. Црногорца“.

Јосип Рајачић, родом из Лике, бјеше владиком православнијем, или, по ондашњему службеном наслову, грчко несједињенијем. Кад је дошао из Лике није умро талијански, који је језик био завладао по цијелој Далмацији у службеном свијету, те је њемачки волио преписку с гувернером Лиљенбергом и слао му је пријеведе њемачке свију прилога, које би достављао са својим извјештајима. Шибеник је био његова столица за цијелу Далмацију, за Дубровник и Боку, гдје је имао свог викара а обласио је све ове крајеве у пастирско политичке сврхе. Он би лако докучио владине намјере и по њима удесио своје дјеловање у свему, што се није могло с јерскијем чувствима и назрима. У својој ревности, што је могло занимати владу, доносио јој је све на знање и од ње тражио напутке за свој рад. Његова је ревност допирала дотле, да је извјестио владу о раду Петра П. Петровића, кад је овај био у Русији, јер се то могло тицати веза између Далмације и Црне Горе, и знао је и претечи и извршити унапријед владине намјере. Та његова ревност би призната и похваљена с највишег мјеста; гувернер Лиљенберг га је у интересу јавног реда и мира свјетовао што да ради и као духовни пастир.

Али кад се послје појавило питање унпје у Далмацији, није хтјео Рајачић судјеловати против православља и држао се вјеран предањима своје цркве; вато бјеше пао у немилост и мораде поћи у Угарску опет као протест владина. Тек касније постаде српскијем патријархом и играше познату улогу 1848. године.

Петар П., као архимандрит цетињски, требао је 1832. године младјих по-

ости. Младо дјевојче лежи болно, у нежној руци стиснула је грчевито на груди неколико цвијетића. И нехотице помислите, колико мисли се буле у овој нежној главици, кад се сјети времена, у коме је она као здрава по ливади трчкарала и то цвијеће брала. У ово дјело је умјетник сву своју душу дахнуо. Сам слаб, са клицом тешке болести у себи, дао је погледу дјевојчице такав израз, да читате у њему протест младости и енергије, која се мора покорити у неумољивој грозној смрти. Ван неколико портрета, на које је наш друг добио школску награду и који су својина приватних људи, остало је иза њега још доста знатнога рада.

Вијест, да је мили Ристо умро, поразила је цео разред, јер смо га сви вољели, како смо га једни слушали, кад нам је пјевао српске народне пјесме, кад нам је причао о љепоти свога завичаја, који је он тако жарко љубио, толико нам је теже знати, да она дивна глава, пуна смјелих мисли, труне.

Међу твојим пријатељима живјеће и даље твоја успомена.

Твој четки друг

Домаће вијести

Нетачне су вијести неких листова у иностранству, да су Њ. Њ. Кр. В. В. Кнежеви Црногорски од Њ. В. Цара Краља Аустро Угарске добили позив да присуствују у Дубровнику поморским и копненим маневрима аустро угарске војске.

Ако Његовом Краљу. Височанству Књаза Господару допусти стање здравља, изаћи ће сам, у противном послаће нарочито изасланство, да у име Његово поздравља владарца сусједне монархије кад дође на маневре, приближивши се границама Црне Горе.

Исто тако неистините су вијести неких страних листова, да ће Њ. В. Цар и Краљ Фрањо Јосиф посетити Цетиње. Његово Царско Краљевско Величанство није било у Црној Гори од 1875. кад је посетило погранично црногорско мјесто Мирац, па ако би се овога пута ријешило, да нам укаже част учинивши овом приликом далеки и заморни пут и до Цетиња, ми би се томе доказу пријатељске пажње од стране суверена сусједне монархије искрено радовали.

(Гост из Бугарске). Г. Ст. Бопчев, професор софијског универзитета и бугарски народни посланик, допутовао је јуче на Цетиње, да од стране бугарских књижевника и новинара позове представнике наших књижевника и новинара на други конгрес југословенских књижевника и публициста, који ће овога мјесеца бити у Софији.

Г. Бопчев вратио се данас у своју домовину.

замолио за Црну Гору, како приповиједа владика Рајачић. Петар П. наступи тада 26. и мј свој повратак из Петрограда у Црну Гору.

Он, ма да митрополита и ериједан човек, не бјеше духом црквњак. Нигда не бјеше учио теологију и није се радо бавио црквеним стварима. Посве је ријетко одслуживао у цркви, а то, кад би чинио, било је свећ прије зоре; попио је много свештеника уједно. Носио је обично свјетовњачке хаљине.

Иза овога завладичења у Русији настаде неколико напетости прилике измјене њега, грофа Лилиенберга и владике Рајачића, ма да се у опће може казати да гроф Лилиенберг и његови напљедници у Задру, тумачећи интересе и жеље аустријске политике, настојаху последије да се уздрже пријатељске везе, која се не преклоше до онда, кад преласе сената Петар Петровић и неки сенатори црногорски постадоше за Данила емигрантима.

Извјештај Рајачићев о завладичењу Петра П. последије напетост прилика измјене њега и аустријских власти Реченијем извјештем 12. окт брз 1833, бр. 83—п Рајачић приопћи Лилиенбергу потанкости завладичења, те му каже давако немачки: „Пошто је вјеровати да овај владика опет буде путовати кроз Котор и очитовати жељу да понтификује ондје, а ја нијесам упућен у садашње везе наше државе с њим и с Црном Гром, не могу ни ја да пе замолити Вашу Преузвишеност за агодне наредбе о поступању, да узмогу о томе на вријеме обавијестити пристойно свештенство.“

Из одговора гувернера грофа Лилиенберга може се разумјети да влада ау-

(Знатан корак просвјетног напретка). Заступник министра просвјете и привенијех послова, министар правде г. Дожић позвао је облачне школске надзорнике, г. Поповића и Пламенца, да му лично поднесу извјештај о основним школама и просвјетним школама школском раду.

Пошто се г. Дожић тачно извјестио о горенаведеним, ријешо је, да се према овогодишњем буџету отвори једанаест нових државних школа и да се дадне државна новчана припомаћ на једанаест општинских школа.

Ово је велики и похвале достојни корак нашег просвјетног напретка, који потпуно одговара свагдашњој бризи и очинском старању Његовог Краљевског Височанства Књаза Господара за срећу и напредак Његовога милога народа.

(Вечерња забава у талијанском посланству) Г. Маркиз Кузани, талијански посланик, приредио је прекисноћ на мјесту гдје се гради ново талијанско посланство, вечерњу забаву за многе нарочито позване одличне госте. Програм забаве сачињаваће су двије тачке: монолог г. Коррадинија и представљање Лабиевог позоришног комада: Embrassons nous Folleville. На опште задовољство присутних свој шаљиви монолог г. Коррадинија изговорио је пропаћен плескањем. Имитације гласова домаћих животиња извео је тако вјешто, да је настао општи смјех и одобравање.

Представљање Лабиевог позоришног комада испало је такође врло лијепо. Гђа баронеса Куи, сугруга аустро угарског посланика, и г. Цевад беј, секретар царског отоманског посланства, имали су главне улоге и представљали су их на опште задовољство, више пута бурно поздрављани. И то тако су лијепо представљали и г. маркиз Кузани, г. Јуристовски и г. Рује, приредници гледишта пријатног уживања. Цијелу забаву и њен план вјешто је извео г. маркиз Кузани, који се трудио да забави и представљање што љепше испадну а гости да се што бље проведу. За вријеме омиора сви присутни гости по службини су разним понудама.

На забави су били присутни Његова Краљ Височанства Књаз Нашљедник и Књатинија Милица, Њ. В. Књаз Мирко, гђа Контантинковићка, цео дипломатски кор, наши министри и остали многобројни велкодостојници и одлични грађани.

У најпријатнијем расположењу гости су се разишли око 10^{1/2} час. у вече задовољни како лијепо изведеним програмом забаве, тако и гостољубљем домаћина и приредница забаве.

(Изабран за потпредједника) За потпредједника секције Словенско-латинске Лиге у Риму изабран је наш генерални консул у Риму г. Евгеније Поповић.

(Гости из чешке) Из Чешке долази на Цетиње 24. окт. до 350 чланова чешког „Сокола“, који ће на Цетињу пресборити два дана и ондје приредити велику соколску вјеслицу. За дочек гостију општина цетињска уз помоћ грађанства чини велике припреме. Са Цетиња гости из Чешке кренуће се преко Ријеке и Вира у Бар, отуда ће се вратити у своју домовину.

(Бродарске вијести) До даље наредбе брзи параброд „Граф Вурмбранд“ Аустријски г. Дојда од јуче не сабираћа из

стријски онда није била особито наклона владика Раду, јер гувернер својим отписом 18. окт. бр. 2017 одговорио да се апсолутно не допушта служба у цркви пригорскоме владару под заповијешћу најстроже одговорности наших свештеника дубровничка.

Лилиенберг иза овог отписа промисли, да би владика Раде могао очитовати жељу да понтификује у Дубровнику, или у којему другоме мјесту Боке Которске изван Котора. Зато својим пресидијалним отписом 21. окт. бр. 2073—п у управљенијем у Шибеник, рашири своју забрану на сва речена мјеста и замолити Рајачића да позваће напуштак сличан пријашњему у Дубровник и у сва мјеста Боке изван Котора.

Али, Рајачић, који је предвиђао све жеље владике, био је већ извао речене напукте у Дубровнику и до Њици, прије него што му то нареди гувернер, шта више био је исту забрану приопћио и пароку у Задру, ма да последије гувернер није захтијевао ово пошљедње.

Иза ових припрема политичке и црквене власти видимо, шта се догодило при доласку Петра П. Петровића у Далмацију. О томе нас обавијешћу два извјештаја, која су послали владика Рајачићу игуман манастира Савине, Макарије Грушић 26. новембра 1833 и протопрезвитер которски Јакв Поповић 30. новембра и г. Владика Раде заустави се најдуже у Дубровнику, по свој прилици 24 или 25. новембра. Ту бјеше парох Николајевић, све до 1858. године. По извјештају которског протопрезвитера, Николајевић се не усудио сходити Петра П.

Из Дубровника пође владика у Пор-

међу Трета и Котора, што се јавља путничком свијету ради знања и управљања.

(Г. г. писцима у Црној Гори) У Етнолошком Семинару, за поновном на српском Универзитету у Београду има се уредити књижица, у којој би се, по могућству, прикупљало све што се штампано односи на српски народ и на балканске народе уопште, те су се представници тог Семинара обратили потписатим молби га, да се у име њих обрати свијема писцима у Црној Гори с молбом, да Семинару уступе по један примјерак својих списа ма којој врсти књижевности они припадали.

Свакако свакојем је писцу мило, да се о његовом дјелу води рачуна сад и у будућности, а наравно нијепорије ће се књига заборавити, кад њени егземплари буду бивали у књижицама научних института као што је н. пр. поменути Етнолошки Семинар, те је у интересу самих писца, да своја дјела дају таквијема књижицама. Надам се, дакле, да ће ми сви писци у Црној Гори послати по један примјерак својих списа, за што их овиме учтиво молим, а ја ћу све добивено упутити Етнолошком Семинару.

Молим и сроднике умрлијех наших писца, да ми пошљу дјела својих покојника.

Цетиње, 1. августа 1906.

Саво П. Вулетих.

(Умро). У Доњем Крају близу Цетиња преминуо је ономад Нико, син попа Ф. Иванишевића. Поп. Нико учио је гимназијске науке у Сарајеву, те му смрт не даде да их скрши већ га покоси у цвијету младости у 17. год. живота.

Бог да му душу прости.

(„Народна Мисао“). Од одбора, који у Никшићу покрене нови политички лист „Народну Мисао“, умољени смо, да у своје листу објавимо овај позив:

Свако ће признати, да је данас наш народни живот добио ново обличје и правац, што није ништа друго, него природна пошљедица сваког преокрета, реформе. Тај преокрет пружа гаранцију нашем народу, да ће он сам у будућности бити конач своје судбине. Кад је томе тако, онда је са свим јасно, да би тај преокрет био без народа — илузија.

Карактеристика је свакога покрета, да људи, разне добе и образовности, настаниени по разним крајевима отаџбине, у главним животним питањима једнако мисле, те, што је од најважније важности, осјећају природну потребу заједничког рада у неком извјесном правцу.

Да би се тај заједнички рад омогућио, те добио свој видљиви израз, то ће 1. септембра 1906 год угледати свјетлост „Народна Мисао“.

Неће то бити орган никакве политичке странке — барем то за сада не желимо —, него има скупити око себе све оне народне пријатеље, који желе искрено уложити своје силе за народно добро и безбједност. „Народна Мисао“ биће главни зада-так, да у нашем народу развије здраво схватање нашег савременог стања, те му прократи пут за бље будућност. Она ће то постићи, ако га буде на сваком кораку упућивала, чим и како има да се бори за своју егзистенцију, те ако га буде водила до уставне свијести.

торова, гдје стиже у десет сати прије подне у неђељу 26. новембра. Отуда пође у манастир Савину исти дан, гдје стиже у подне у један сат, а последије отиде у Котор, гдје остаде у понедељник 27 и уторник 28. новембра, а у сриједу пође у Црну Гору.

Занимљиво је видјети из извјештаја Поповићева, како је владика Раде био одјевио, кад се приказао у Савини. Иза је у дугачкој горњој хаљини с бијелом поставом; хаљина му је била од дрвене кадифе. Њу су у оно доба носили и свјетовњаци, те им је по своме знању била финија или простија, једне или друге боје. Није имао доње хаљине, као што би био морао свећеник. Имао је на себи дугачке гаће (панталоне) пепељасте свите; чизме на нотама; о врату крст окружен рубинима или дијамантима, који је висио о златној колајни а испод њега панађију (гилфију) т. ј. све ту икону опкољену камењем а на њој круна с дијамантима. Ња је висила о другој колајни; на глави му је био шепир са златним „класама“ испод клобука црна свећеничка капица. Није имао штапа као владика, него је ступао спуштенијех руку.

Владика Раде дође из Росе лађом у Савинку заједно с дучкијем депутатом (чијевником) око подне, како смо већ казали. У Савини га калуђери не причекаше никаквим свечаности, јер нити су звонили, нити су „дубардали“, нити су отворили цркву. Петар уљезе у манастир и остаде у ћелији око 10 сазата и ту попи каву. Затијем затражи да му отворе цркву, уљезе у њу и дарова три златна дуката; друго се Петар није усудио, јер је видно, да

1) Извјештај Грушићев.

Она ће бити дошљедна начелу, да је рационална економија једини сигурни услов народне будућности.

„Народна Мисао“ имаће на уму, да ће развапана уда великог словенског племена имати само онда сигурну будућност, ако се буду заједничким моралним и физичким силама борила против свог заједничког непријатеља.

„Народна Мисао“ бориће се уставним путем против свега онога, што доноси зла народу и држави.

Да „Народна Мисао“ буде могла удовољити свом тешком задатку, позивамо наш народ, да нас својски потпомогне, да се претплати на овај народни лист.

Ми смо увјерени, да ће свако радо допринијети ону малу годишњу жртву за ову општу ствар.

Претплата је „Народне Мисли“ 7 круна годишње за Црну Гору а за остало иностранство 12 круна.

Претплату треба шиљати унапријед администрацији „Народне Мисли“, Никшић (Niksic — Monténégro).

Молимо све наше пријатеље, који би хтјели сакупљати претплату за наш лист, да нам јаве тачну своју адресу; исто тако адресу онога редољуба, који би хтио слично учинити.

Нарочито молимо наше пријатеље, да нас обилато помогну својим пером: чланцима, извјештајима, рецензијама, вијестима и сличним.

Рукописе треба шиљати уредништву „Народне Мисли“.

„Народне Мисао“ биће врло подесна за огласе као народни лист.

Огласе ваља шиљати администрацији.

Сваки родољуб треба један другога да пита: Јеси ли послао претплату?

Никшић, јула мјесеца 1906.

Редакциона Одбор.

(Изгубљен сат) Прекисноћ је на пу-

ту од улаза у ново талијанско посланство до „Гранд Хотела“ изгубљен златан сат. Ко би га нашао и предао уредништву, добиће од сопственика лијепо награду.

Телеграми Бечког Кор. Бироа

КРОНБЕРГ, 3. авг. — Краљ Едвард примио је овамо дочекан од Цара Вилема. Састанак је био веома срдчан. Монарси су се за тим одвели у дворца Фридрихсхоф, па су доцније посетили и Салцбург. У вече је био сјајан ручак, а последије њега концерт.

БИОГРАД, 3. авг. — Краљ се вратио из Рибарске Бање.

СОФИЈА, 3. авг. — Владика грчки Анхвалос нађен је жив у једној кући, која је изгорјела. Опугују га, да је Грке подстреканао на отпор.

ЦАРИГРАД, 3. авг. — Из Македоније јављају, да су Грци убили четири Куцовлаха и два турека жан-дарма.

се игуман општо показао, тако дајбуди сам игуман најпшћује.

Затим истом лађом пође Петар заједно с Милаковићем у Котор, гдје стиже у 4 и по подне. У Котору је између православних, који су стигли били Црногорци, било настало велико уарујење против парова и владе а надасве парова, јер се дознало да је влада била заборавила у цркви владика Раду и да ће парох вршити наредбу владинау; ну владика не пође на сушет него само мало грађана а то бјеху Љубардић, његов зет Матеј Петовић и Никола Ошенић. Петар остаде на ко-наку код Љубардића. Многи у Котору, уарујају против парова, казиваху да он има да слуша народ, који га плаћа, а не владу. Стрнка, која је жељела да Петар служи у цркви, а њу су водили Љубардић, Петовић и други, хтјела је да Петар остане до неђеље у Котору. Више стотина Црногораца стиже у Котор, да види Петра. Али би допуштено само четирици да уљезу у град.

У понедељник Петар пође у посету у политичког комесара, у војничког заповједника и у католшког бискупа, који му сутра дан одиратиће посету, а бискуп му посла на дар шаха или сатскога. Гдје који поп и грађанин, не само православни, него и католици, дођаше Петру П. у посету из Котора и из другијех страна Боке. Парох которски Поповић разговарао се с окружним комесаром повјерљиво о Петру и тузио се у свом извјешћу на дугу владика на вјернике, да су против њега што слуша владу. Уарујаност и напетост трајаше још, кад у сриједу Петар П. пође на Цетиње.

